

Е. С. Соловей

Балада

БАЛАДА (франц. ballade, від прованс, balada, від balar – танцювати) – жанр ліро-епічної поезії. Пошир. у фольклорі та літ-рах європ., зокрема й слов'ян. народів. Сюжети Б. здебільшого пов'язані з подіями та пригодами історико-легендар. або фантаст. характеру. У середньовічній поезії Б. є нар. танцюв. піснею з неодмінним рефреном і має відчутний зв'язок із нар. календарною, зокрема весняною обрядовістю. Батьківщиною такої Б. вважається Прованс (Франція), далі вона набула знач. поширення в Італії (А. Данте, Ф. Петрарка), втративши зв'язок із танцем і, відповідно, рефрен. У подальшому Б. у Франції розвивалася як по лінії канонізації вишук. форми з трьох наскрізно заримованих строф із рефреном у кожній, так і шляхом демократизації форми й змісту (Ф. Війон). Від кін. 16 ст. надзвичайно популяр. жанр Б. зазнав нападок від «Плеяди», Н. Буало та ін. ревнителів класицизму. На подальший розвиток Б. суттєво вплинуло також англо-шотланд. її відгалуження, що стало відомим завдяки виданим Т. Персі та В. Скоттом зібрань нар. Б. Надзвичайний успіх цих видань посилив опозицію класицизмові, утвердив Б. як улюблену форму поетів сентименталізму та романтизму. Б. становить собою оповідний поет. твір переважно на істор., героїко-легендар. або соц.-побутовому матеріалі, з незвичайною фабулою, пристрасними характерами, специф. поетикою жахів, трагізму, таємничості (Т. Чаттертон, Р. Бернс, С. Колридж, Р. Сауті у Великій Британії; Г. Бюргер, Л. Уланд, Ф. Шіллер, Й. Гете, Г. Гайне в Німеччині; В. Жуковський, О. Пушкін, М. Лермонтов у Росії; В.-М. Гюґо та Ж. де Нерваль у Франції; А. Міцкевич у Польщі). Простежується низка мандрів, сюжетів Б. у різних літ-рах: зваблення рибалки русалкою, одруження дівчини з мерцем тощо. Серед укр. нар. Б. найстарішими вважаються «Стефан Воєвода», «Дунаю, Дунаю», а також «Не ходи, Грицю», «Бондарівна» (16–18 ст.). Книжна укр. поезія 17–18 ст. також подає взірці баладного жанру (Д. Туптало, К. Зіновієв, «Кулина» невідомого автора), проте значнішого поширення Б. набула у поетів-романтиків П. Гулака-Артемівського, П. Білецького-Носенка, Л. Боровиковського (дав також зразки прозової Б.), І. Вагилевича, М. Костомарова, А. Метлинського, Т. Шевченка («Причинна», «Утоплена», «Русалка», «Лілея») та ін. Вивершенням розвитку жанру Б. в Україні є твори П. Куліша, С. Руданського, Ю. Федьковича, Я. Щоголіва, Б. Грінченка та ін., що зберігають ту жанрову визначеність, якої набула вона у творчості романтиків. У 20 ст. баладні поезії (М. Бажан, М. Рильський, П. Тичина, Є. Маланюк, В. Свідзинський, Л. Первомайський, І. Драч та ін.) поволі втрачають жанрову чіткість, проте

фабульна оповідність, лірична емоційність та іноді елементи драм. форми є їх достатніми атрибутивними ознаками.

Рекомендована література

1. Нудьга Г. Українська балада. К., 1970.

Бібліографічний опис:

Балада / Е. С. Соловей // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2003. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-41134>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).